Hap Bilgiler

Sınavdaki her soruyu çözmek için gereken bilgiler bu sayfalarda. Kutulardaki tanımları ve tabloları öğrenmen yeterli.

1 Dijital Ayak İzi

Dijital ayak izi: İnternette yaptıklarımızın arkada bıraktığı izlerdir.

Tür	Nasıl oluşur?	Örnek
Aktif iz	Paylaşım yapmak, yorum yazmak, form doldurmak gibi **bilinçli işlemlerle** bıraktığımız veriler	Video paylaşmak, yorum yazmak, beğenmek
Pasif iz	Hiçbir şey paylaşmasak bile, gezinirken **sistemlerin kaydettiği** veriler	İzlenen videolar, ziyaret edilen sayfalar, çerezler, konum

✔ Öneriler pasif izden gelir
Bir platform, sen hiçbir şey paylaşmasan da **izlediğin / gezdiğin içeriklere benzer öneriler** sunuyorsa: **gezinme etkinliklerinden elde edilen veriler (pasif iz) kullanılıyor** demektir.

✘ Yanlış düşünceler
"Paylaşım yapmazsam hiç iz bırakmam." · "Her internet kullanımı aktif izdir." · "Öneri almak için yorum yazmış olmam gerekir." → Hepsi **yanlış**.

Sosyal medyada risk sıralaması

EN RİSKLİ alışkanlık	Güvenli alışkanlıklar
Gittiği yerlerin **konumunu herkese açık** ve **anında** paylaşmak	Paylaşımları yalnızca **onayladığı arkadaşlara** açmak · Profili **gizli** tutmak, konum paylaşmamak · **Kişisel bilgi içermeyen** paylaşımlar yapmak

2 Kişisel Verileri ve Dijital Güvenliği Koruma

✔ Koruyan davranışlar

- Gerekli olmayan **çerez izinlerini reddetmek**
- Kullanılmayan uygulamaların **konum erişimini kapatmak**
- Kaynağı bilinmeyen e-postadaki **bağlantıyı açmadan önce kontrol etmek**
- Banka sitesinin **adresini tarayıcıya kendin yazmak**
- İşlemleri yalnızca **güvenli ağlarda** yapmak

✘ Tehlikeli davranışlar

- **Kafe gibi ortak ağlarda** (şifreli olsa bile) bankacılık işlemi yapmak
- Bankadan geldiği söylenen **e-postadaki bağlantıyla** siteye girmek
- **Tarayıcının şifreyi kaydetmesine** izin vermek

3 Zararlı Yazılımlar ve Oltalama

Kavram	Ne yapar?
Truva atı (trojan)	Kullanıcıya **masum ve zararsız bir program gibi** sunulur; kurulunca saldırganın cihaza **uzaktan erişmesini** sağlar.
Oltalama (phishing)	Gerçek bir siteden geliyormuş gibi görünen **sahte mesajla** kullanıcı bilgisi / şifre ister.
Çerez (cookie)	Sitelerin ziyaretini kaydettiği küçük veri dosyası. *Zararlı yazılım değildir.*
Güvenlik yazılımı	Bilgisayarı korur. *Zararlı yazılım değildir.*

✔ **Oltalama mesajı nasıl anlaşılır? En güçlü kanıt:**
Gönderen adresindeki küçük farklılık (gerçek adresten bir harfi farklı) **+** bağlantıya tıklayıp bilgi girmen için **zaman baskısı** ("24 saat içinde hesabın kapanacak!", tekrarlanan uyarılar).
Mesajın tanıdık bir sitenin adını içermesi ya da hesapla ilgili bir işlemden bahsetmesi **tek başına** kanıt değildir.

Güvenli program indirme

Programı **resmî üreticinin sitesinden, lisanslı sürüm** olarak indir. Kaynağı bilinmeyen sitelerdeki **"ücretsiz tam sürüm" lisanssız kopyaların** içine kullanıcıdan habersiz çalışan zararlı yazılım eklenmiş olabilir. **Ücretsiz olması, güvenilir olduğunu göstermez.**

4 Elektronik Tablo (Excel)

Satır, sütun, hücre

Kavram	Nasıl gösterilir?	Örnek
Sütun	**Dikey** bölümler, **harflerle** adlandırılır	A, B, C …
Satır	**Yatay** bölümler, **sayılarla** adlandırılır	1, 2, 3 …
Hücre	Sütun ile satırın kesiştiği kutu	B3 = B sütunu, 3. satır

✔ **Kolay hatırla**
Harf → Sütun (dikey) · **Sayı → Satır** (yatay)

Giriş sekmesindeki gruplar ve araçlar

Grup	İçindeki araçlar · ne işe yarar?
Yazı Tipi	Yazı tipi, boyut, kalın, renk, kenarlık
Hizalama	**Birleştir ve Ortala**: birkaç hücreyi **tek hücre gibi birleştirir** ve yazıyı ortalar (tablo başlıkları için)
Sayı	Sayının biçimi: **para birimi (₺)**, yüzde (%), ondalık artır/azalt
Stiller	**Koşullu Biçimlendirme**: kurala uyan hücreleri **otomatik vurgular**
Düzenleme	Otomatik Toplam · Sırala ve Filtre Uygula · **Bul ve Seç**: büyük tabloda bir kelimeyi **hızlıca bulur**

✔ **Hangi iş, hangi araç?**
Sayıların önüne **₺** koymak → **Sayı grubu** · Başlığı birkaç sütuna yayıp ortalamak → **Birleştir ve Ortala** · Büyük tabloda bir kelimeyi hızlıca bulmak → **Bul ve Seç**

Koşullu biçimlendirme

Örnek kural: "Değeri **10'un altında** olan hücreleri kırmızı yap." Kurala uyan hücreler **otomatik** vurgulanır; yeni veri girildikçe vurgulama **kendiliğinden güncellenir**.

✘ **Yanlış seçenekler**
Hücreleri **elle boyamak** veriler değişince güncellenmez · **Filtre** hücreleri renklendirmez · **Kenarlık** sayıları otomatik çerçevelemez.

Sıralama ve filtreleme

İşlem	Ne yapar?
Sıralama	Veriyi **dizer**: ucuzdan pahalıya, küçükten büyüğe, A'dan Z'ye
Filtreleme	Yalnızca **seçilen koşula uyan satırları gösterir**, diğerlerini **geçici olarak gizler**

✔ **İki sütunda filtre uygulanırsa**
Ekranda yalnızca **iki koşulu birlikte** sağlayan satırlar kalır.
Örnek: Kulüp = **Robotik** ve Sınıf = **6** seçilirse → hem Robotik'te hem de 6. sınıfta olanlar görünür; yalnızca birini sağlayanlar gizlenir.

5 Sunu Programı (PowerPoint)

Giriş sekmesi grubu	Ne işe yarar?
Pano	Kes, kopyala, yapıştır
Slaytlar	**Yeni Slayt** ekleme, slayt düzenini değiştirme
Yazı Tipi	Yazı tipi, boyut, renk, kalın
Paragraf	Madde işaretleri, hizalama, satır aralığı

✔
Sunuma **yeni slayt eklemek** → Giriş sekmesi → **Slaytlar grubu**

Çalışma Kağıdı

Ad Soyad:	Sınıf:	Puan:

1. Selin bir müzik uygulamasında yalnızca şarkı dinliyor; hiç beğeni yapmıyor, yorum yazmıyor, liste paylaşmıyor. Birkaç gün sonra uygulama ona dinlediği şarkılara benzer öneriler sunuyor. Bu durumdan hangi sonuca ulaşılır?

A) Selin paylaşım yapmadığı için hiç dijital iz bırakmamıştır.

B) Uygulama, Selin'in dinleme etkinliklerinden elde edilen verileri (pasif iz) kullanmıştır.

C) Selin'in dinlediği şarkılar aktif iz oluşturur; çünkü her internet kullanımı bilinçli paylaşımdır.

D) Öneri alabilmesi için Selin'in yorum yazmış olması gerekir.

2. Bir öğrenci şu davranışları planlıyor:
I. İndirdiği her uygulamaya kamera ve konum izni vermek
II. Gerekli olmayan çerez izinlerini reddetmek
III. Tanımadığı kişilerden gelen e-postalardaki bağlantıları açmadan önce kontrol etmek
Bunlardan hangileri kişisel verilerin korunmasına katkı sağlar?

A) Yalnız I B) I ve II C) II ve III D) I, II ve III

3. Dört öğrencinin sosyal medya alışkanlıkları:
• Kerem: Fotoğraflarını yalnızca ailesinin görmesine izin veriyor.
• Nil: Bulunduğu yerin konumunu herkese açık ve anında paylaşıyor.
• Efe: Profilini gizli tutuyor, konum paylaşmıyor.
• Ela: Yalnızca çizimlerini, kişisel bilgi eklemeden paylaşıyor.
Dijital güvenlik açısından en riskli alışkanlık kimindir?

A) Kerem B) Efe C) Ela D) Nil

4. "Ücretsiz bir oyun gibi görünen; ancak kurulduğunda saldırganın bilgisayara uzaktan erişmesini sağlayan zararlı yazılım" hangisidir?

A) Çerez B) Truva atı C) Güvenlik duvarı D) Antivirüs

5. Ali'ye kargo şirketinden geliyormuş gibi görünen bir mesaj geliyor. Mesajın oltalama olabileceğini gösteren **en güçlü kanıt** hangisidir?

A) Mesajda bir kargo şirketinin adının geçmesi

B) Mesajda bir paket numarası bulunması

C) Gönderen adresinin gerçek adresten bir harf farklı olması ve "1 saat içinde bağlantıya tıklamazsan paketin iade edilecek" denmesi

D) Mesajın kargo durumuyla ilgili bilgi vermesi

6. Bir kullanıcı internetten güvenli alışveriş yapmak istiyor. Hangisi doğru bir uygulamadır?

A) Alışveriş merkezindeki ortak Wi-Fi ağından ödeme yapmak

B) SMS ile gelen bağlantıya tıklayarak ödeme sayfasına girmek

C) Sitenin adresini tarayıcıya kendisi yazmak ve güvenli bir ağda işlem yapmak

D) Şifresini unutmamak için tarayıcıya kaydetmek

7. Zeynep bir çizim programı indirmek istiyor. Seçenekleri: programın resmî sitesindeki lisanslı sürüm ve tanımadığı bir sitedeki "ücretsiz tam sürüm" lisanssız kopya. Zeynep ne yapmalıdır?

A) Lisanssız kopyayı indirmeli; ücretsiz olması güvenilir olduğunu gösterir.

B) Resmî sitedeki lisanslı sürümü indirmeli; diğer kopyada zararlı yazılım olabilir.

C) İkisini de kurup karşılaştırmalı.

D) Hangisi daha hızlı inerse onu kurmalı.

8. Excel'de **sayılarla** adlandırılan yatay bölümler ile **harflerle** adlandırılan dikey bölümler sırasıyla hangisidir?

A) Sütun – Satır B) Satır – Sütun C) Hücre – Sayfa D) Sayfa – Hücre

9. Bir öğrenci tablodaki sayıları yüzde (%) biçiminde göstermek istiyor. Giriş sekmesindeki hangi grubu kullanmalıdır?

A) Sayı grubu B) Hizalama grubu C) Yazı Tipi grubu D) Pano grubu

10. Bir öğretmen, not tablosunda 50'nin altındaki notların otomatik olarak kırmızıyla vurgulanmasını ve yeni notlar girildikçe vurgulamanın kendiliğinden güncellenmesini istiyor. Hangi yöntemi kullanmalıdır?

A) Hücreleri tek tek elle boyamak

B) Filtre uygulamak

C) Hücrelere kenarlık eklemek

D) Koşullu biçimlendirme kullanmak

11. Bir öğrenci "Öğrenci – Sınıf" listesinde iki işlem yapacak:
• **İşlem 1:** Yalnızca 6-A sınıfındaki öğrencileri görüntüleyip diğerlerini geçici olarak gizlemek.
• **İşlem 2:** İsimleri A'dan Z'ye dizmek.
Sırasıyla hangi işlemler kullanılmalıdır?

A) Sıralama – Filtreleme B) Filtreleme – Sıralama C) Filtreleme – Kenarlık D) Sıralama – Bul ve Seç

12. Tablonun başlığının dört sütunu kaplayan tek bir hücre gibi görünmesi ve ortalanması için hangi araç kullanılır?

A) Otomatik Toplam B) Birleştir ve Ortala C) Filtre D) Bul ve Seç

13. 500 satırlık bir öğrenci listesinde "Ahmet" yazan hücreleri hızlıca bulmak için hangi araç kullanılır?

A) Ondalık artır B) Kenarlık C) Bul ve Seç D) Otomatik Toplam

14. Aşağıda okul kulüplerinin listesi verilmiştir:

Ad	Kulüp	Sınıf
Deniz	Satranç	6
Elif	Robotik	5
Kaan	Robotik	6
Zehra	Resim	6
Mert	Robotik	5

"Kulüp" sütununda yalnızca **Robotik**, ardından "Sınıf" sütununda yalnızca **6** seçilerek filtre uygulanıyor. Ekranda kimler görünür?

A) Yalnız Kaan B) Kaan ve Mert C) Deniz, Kaan ve Zehra D) Elif, Kaan ve Mert

15. PowerPoint'te sunuma yeni slayt eklemek ya da slaydın düzenini değiştirmek için Giriş sekmesindeki hangi grup kullanılır?

A) Paragraf grubu B) Pano grubu C) Yazı Tipi grubu D) Slaytlar grubu

Cevap Anahtarı

1	2	3	4	5	6	7	8
B	C	D	B	C	C	B	B

9	10	11	12	13	14	15
A	D	B	B	C	A	D

Kısa açıklamalar

1. Paylaşım yapmasa da dinleme etkinlikleri kaydedilir → pasif iz kullanılmıştır.
2. Her uygulamaya izin vermek risklidir (I yanlış); çerezleri reddetmek ve bağlantıları kontrol etmek korur → II ve III.
3. Konumu herkese açık ve anında paylaşmak en riskli alışkanlıktır → Nil.
4. Masum program gibi görünüp uzaktan erişim sağlayan → Truva atı.
5. Adresteki küçük farklılık + zaman baskısı birlikte → en güçlü oltalama kanıtı.
6. Adresi kendin yaz, güvenli ağ kullan. Ortak ağ, bağlantı ve şifre kaydetmek risklidir.
7. Resmî kaynaktaki lisanslı sürüm; ücretsiz olması güvenilir olduğunu göstermez.
8. Sayı → satır (yatay), harf → sütun (dikey).
9. Yüzde, para birimi gibi biçimler → Sayı grubu.
10. Kurala göre otomatik vurgulama ve güncelleme → Koşullu biçimlendirme.
11. Yalnızca koşula uyanları göstermek → filtreleme; A'dan Z'ye dizmek → sıralama.
12. Birkaç hücreyi tek hücre yapıp ortalamak → Birleştir ve Ortala.
13. Büyük tabloda kelime bulmak → Bul ve Seç.
14. Robotik olanlar: Elif (5), Kaan (6), Mert (5). Bunlardan 6. sınıf olan yalnız Kaan.
15. Yeni slayt ve slayt düzeni → Slaytlar grubu.